

SƏNƏTŞÜNASLIQ ART CRITICISM ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

DOI: 10.36719/AEM/2007-2019/48/87-89

Aytac Afar qızı Abbaszadə

Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası
aitac@inbox.ru

HEYKƏLTƏRAŞ AKİF ƏSGƏROV YARADICILIĞINDA QADIN OBRAZLARI

Açar sözlər: qadın, obraz, təsvir, dinamika, heykəltəraş, zərif, güclü

Key words: female, image, portrayal, dynamics, sculpture, elegant, powerful

Ключевые слова: женский, образ, изображение, динамика, скульптур, элегантный, мощный

Azərbaycan xalq rəssamı Akif İzzətulla oğlu Əsgərov 1940-cı ildə Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıya gəlir və 1958-ci ildə Əzim Əzimzadə adına Rəssamlıq məktəbinə daxil olur. Burada müəllimi SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının tamhüquqlü üzvü Sabsay Pinxos Vladimiroviç olmuşdur və bu onun sonrakı fəaliyyətinə müsbət təsir göstərmişdir. 1963-cü ildə buranı bitirən Akif Əsgərov İ.Repin adına Sankt-Peterburq Boyakarlıq, Heykəltəraşlıq, Memarlıq Akademiyasında M.K.Anikuşinin emalatxanasında təhsil almışdır. Heykəltəraş müəlliminin xatirəsini daima hörmətlə, ehtiramla yad edir: “Mənim heykəltəraş kimi yetişməyimdə M.K.Anikuşinin çox böyük təsiri olub”. Təhsilini bitirdikdən sonra vətənə qayıdan heykəltəraş Ömər Eldarovun rəhbərlik etdiyi SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının yaradıcılıq emalatxanasına qəbul olur. Emalatxanada Əsgərov Respublikanın bədii fondu vasitəsilə dövlət sifarişlərini yerinə yetirirdi. Sənətkarın yaratmış olduğu heykəltəraşlıq nümunələri həm ölkəmizdə, həm də xarici ölkələrdə yüksək dövlət mükafatlarına layiq görülmüşdür. 1967-ci ildən başlayaraq Akif Əsgərovun əsərləri sərgilərdə nümayiş olunur. Onun əsərləri Moskvadakı Tretyakov adına Dövlət Rəsm qalereyasında, R.Mustafayev adına İncəsənət muzeyində, ABŞ, Türkiyə, İran, Yəmən, Dubay, İtaliya, Almaniya və digər ölkələrdəki şəxsi qalereyalarda saxlanılır.

Akif Əsgərovun yaradıcılığına nəzər yetirsək biz görə bilərik ki, o əsərlərində həyatı boyasız görməyi xoşlayır, şirin xəyallardansa, acı həqiqətləri göstərməyi üstün tutur. İnsanlarda əxlaq saflığını, mərdliyi, nəcibliyi, əməksevərliyi, vətənsəvərliyi hər kəsin özünə görə şəxsiyyətinin qorunmasını yüksək qiymətləndirir. Bir sözlə, o həqiqəti olduğu kimi canlandırmağa üstünlük verir. Həmçinin heykəltəraş tarixi şəxsiyyətlərin, ədiblərin obrazlarını yaratmağa daha çox diqqət göstərmişdir. Onun büst portret və

monumental heykəltəraşlıq janrlarında yaratdığı gözəl sənət əsərlərinə şəhər və rayonlarımızın küçə və parklarında rast gəlmək olar. Sənətkarın yaradıcılığı ilə tanış olduqda, xalqın tarixi, ədəbiyyatı və unudulmaz qəhrəmanları haqda geniş məlumata malik olduğunu və bunları öz əsərlərində əks etdirdiyini görürük.

Akif Əsgərovun yaradıcılığında qadın obrazları da xüsusi yer tutur. O qadını əsərlərində elə canlandırır ki, burada zəriflik və mərdliyin paralel təzahürünün şahidi oluruq. Onların hər birinin şərti təsvir olunmasına baxmayaraq, onların cazibədarlığını, fərdi aləmini, psixoloji xüsusiyyətlərini tamaşaçı anlaya bilir. Xüsusilə qeyd edə bilərəm ki, onun qadın obrazlarını birləşdirən ümumi cəhətlərindən biri də onların hər birinin dinamik pozada təsvir olunması və emosional hallarının hiss olunmasıdır. Heykəltəraşın bu mövzuda müəllifi olduğu kiçik plastika nümunələrinin heç birində biz donuqluq və ya statik pozaya rast gələ bilmərik. Eyni zamanda onun kompozisiyalarında mütənasib proporsiyalar, habelə, lirik əhvali-ruhiyyə aparıcı rol oynayır.

Onun əsərlərinin təhlili bu fikirlərimizi bir daha təsdiq edir. İlk növbədə Akif Əsgərovun “Özündən razı” adlı əsərinə nəzər yetirək.

Dəzgah heykəltəraşlığına daxil olan əsər 2013-cü ildə tamamlanmışdır. İncəlik, plastik həll və həcm baxımından diqqəti cəlb edən kompozisiyada material kimi heykəltəraş bürüncə müraciət etmişdir və onun ölçüləri 47x16x10 sm təşkil edir. Qeyd etdiyim kimi Akif Əsgərov bürüncün bütün imkanlarından istifadə edərək dolğun qadın obrazını canlandırmağa müvəffəq olmuşdur. Belə ki, burada gənc qızın bədən

konturları, zərif və gözəl bədən quruluşu öz plastik həllini tapmışdır. Heykəltaraş təkcə qadın obrazı yaratmaqla kifayətlənməmiş, eyni zamanda surətinə real insani hisslər də aşılamışdır. Belə ki, əsərin adından da görüldüyü kimi kompozisiyanın əsas qəhrmanı kiçik postamant üzərində ayaq üzərində duran özündən razı qızcağıdır və əsəri ilk dəfə müşahidə edən tamaşaçı onun özündən razılığının bilavasitə şahidi olur. Bunun başlıca səbəbi odur ki, Akif Əsgərov obrazını dolğun şəkildə ifadə etmək üçün bədən dilinin xüsusi vurğulanmasına önəm vermişdir. Qadının ayaqlarının bir-birinə çarpaz, əllərinin isə belində olması heykəltaraşın özündən razı qızı canlandırmasına yardımçı olur. Və sənətkarın heykəldə emosional hissləri

ifadə etməsi artıq heykəli, “heykəl” anlayışı qəlibindən azad edərək, onun “xarakterli qadın obrazı” statusu əldə etməsində böyük rol oynayır. Bir sözlə, Akif Əsgərov elə bir güclü sənətkardır ki, o müxtəlif materiallara sözün əsl mənasında ikinci bir həyat bəxş edir. O əsərlərini yaradarkən hər bir kiçik detallı, insanın həm fiziki, həm mənəvi xüsusiyyətlərini nəzərə alır. Məhz buna görə də onun müəllifi olduğu heykəl nümunələrinin hər birində obrazlar real insani duyğuları öz üzərində cəmləşdirir və hər bir element tamaşaçı ilə sanki ünsiyyət qurur. Haqqında danışdığım “Özündən razı” əsəri də bunun əyani sübutudur.

Belə ki, qadının bədən hərəkətlərinin şərti təsvir olunmasına baxmayaraq üz mimikaları, hətta, geyimi vasitəsilə bunun şahidi ola bilərik.

Akif Əsgərovun qadına müraciət etdiyi kompozisiyalarından biri də “Xəyallar” adlanır. Dəzgah heykəltaraşlıq nümunəsi olan bu heykəldə sənətkar yenə də bürüncün imkanlarından istifadə etməklə zərif, incəliyi ilə seçilən qadını canlandırmağa nail olmuşdur. Əsər 2010-cu ildə tamamlanmışdır və 40x27x12 sm ölçüsündədir. Burada da biz həm zahiri, həm də daxili faktorların uğurlu birləşməsinin şahidi oluruq. Xəyallar aləmində “səyahət edən” qızı canlandırmağı qarşısına məqsəd qoyan heykəltaraş buna, digər əsərlərində də olduğu kimi bədən dili və emosional hisslərin

vəhdəti vasitəsilə nail olmuşdur. Bu kompozisiyanın baş obrazı olan qadın yerdə əyləşmiş və sol ayağını bir qədər yuxarı qaldıraraq iki əli ilə tutmuşdur. Onun başı da bir qədər yuxarıdadır. Bu poza ilk baxışdan tamaşaçıya obrazın real aləmdən uzaqlaşaraq, xəyallar dəryasına qərç olduğuyla bağlı ilkin informasiyanı ötürür. Və bunu psixoloji hisslər tamamladığında uğurlu bir nəticə əldə olunur ki, Akif Əsgərov da demək olar ki, bütün əsərlərində buna nail olmuşdur. Bir məqamı da qeyd edək ki, əsərdə diqqətimi cəlb edən detallardan biri də qadının geyimidir. Məhz bu kiçik nüans kompozisiyaya canlılıq bəxş edir. Geyim drapirovkası sükunəti pozmaq üçün sözün əsl mənasında əlindən gələni əsirgəmir.

Akif Əsgərovun 2011-ci ildə bürüncdən hazırladığı “Gəzinti” kompozisiyası da böyük maraq doğurur. Dəzgah heykəltaraşlığın şedevr nümunələrindən biri olan bu əsərdə ayaq üstə dayanan qadın surəti ilə qarşılaşırıq. Onun digər əsərlərində olduğu kimi burada da qadın gözəlliyi ön plandadır. Əynindəki geyimin drapirovkası əsərə dinamika qazandırır. Onun hərəkətliyində poza da mühüm rol oynayır. Qadının sağ əlinin belində, sağ ayağının bir qədər öndə təsvir olunması ona eyni

zamanda cazibədarlıqda bəxş edir. Heykəltaraş bu kompozisiyasında da qadına xas olan bütün gözəllikləri canlandırmağa müvəffəq olmuşdur. Üz siması şərti təsvir olunmasına baxmayaraq onun fərdi aləminə bələd olmaq da mümkündür. Burada qadın zərif, incə, bir o qədər də mərd və qürurlu səpkidə öz əksini tapmışdır.

Akif Əsgərov yaradıcılığının şedevri isə öz qızına həsr etdiyi “Mənim qızım” əsəridir. 1989-cu ildə bürüncdən hazırlanmış kompozisiya Volqoqrad İncəsənət muzeyində saxlanılır. Digər əsərlərində olduğu kimi burada da naturadan istifadə edən heykəltaraş gənc yeniyetmə qızın xəyal dünyasını, düşüncələrini

böyük məharətlə əks etdirməyə müvəffəq olmuşdur. Mürəkkəb pozada stulda əyləşmiş gənc qızın üz ifadəsi sakitdir və bir o qədər də melonxolıdır. O sanki nələrsə haqqında düşünür və Akif Əsgərov yenə də bədən dili və emosiyalara müraciət edərək obrazını real səpkidə canlandırmağa nail olmuşdur.

Akif Əsgərovun bütün əsərləri üçün sadalanan xüsusiyyətlər xasdır. Belə bir nəticə əldə edə bilərik ki, sənətkar qadına heç bir zaman birmənalı yanaşmamışdır. Onun bu mövzuda olan baş qəhrəmanları yetərinə zərif və yetərinə də güclüdürlər.

Ədəbiyyat:

1. Sadəlikdə ucalıq \\ Respublika, 25 may 2012, s.3
2. Ругия Алиева. Акиф Аскеров: «Ищите в скульптуре красоту...» // Зеркало, 30 октября 2009, с. 3,8.

Female images in the creativity of sculpture Akif Askerov

Summary

This article gives a great deal of insight into female characters who have become the main protagonists of the machine sculpture by Akif Askerov. For his compositions in this thread, I can state in general that each of them has proportional proportions as well as lyrical moods.

Женские образы в творчестве скульптора Акифа Аскерова

Резюме

Эта статья дает глубокое понимание персонажей женского пола, которые стали главными героями машинной скульптуры Акифа Аскерова. В отношении его скульптур можно отметить, что каждая из них имеет отличается глубиной образа, пропорциональностью, утонченностью, индивидуальностью, а также лирическим настроением. Все это дает возможность высоко оценить творчество Акифа Аскерова.

Rəyçi: dos.N.Axundova